

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია

ქართული ენციკლოპედიის ი. აბაშიძის სახელობის მთავარი სამეცნიერო რედაქცია

მთაწმინდის ქართველ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონი

მთაწმინდის ქართველ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონი, გამოჩენილ მწერალთა, საზოგადო მოღვაწეთა, მეცნიერთა და ხელოვანთა განსასვენებელი ადგილი თბილისში. მდებარეობს მთაწმინდის ფერდობზე, მამადავითის ეკლესიის ეზოში. სახელწოდება მომდინარეობს აიონ-ორორდინ (ბერძ. წმინდა მთა) სადაც განლაგებული იყო ქართველ ქრისტიანთა სავანეები. გადმოცემით, მთაწმინდის კალთაზე სენაკი გამოუქვაბავს ერთ-ერთ ასურელ მამას - დავით გარეჯელს (VI ს.). IX ს-ში აქ ივერიის ღვთისმშობლის ეკლესია იდგა. მის ადგილას 1542 ძმებმა ნიკოლოზ და დავით გაბაშვილებმა წმ. დავითის მონასტერი ააგეს. შემდგომ აშენდა მცირე ზომის ფერისცვალების ეკლესია (1809). ეკლესიებთან მისასვლელი გზები გაიყვანეს 1817. მამადავითის ახლანდ. ეკლესია აშენდა 1871, მის შემდგომ რესტავრაციაში დიდი წვლილი შეიტანა ქაშვეთის ეკლესიის მღვდელმა თომა გრიგორიევმა.

1915, ა. წერეთლის დაკრძალვის დღეებში, გაჩნდა მთაწმინდაზე პანთეონის დაარსების იდეა. ეს იმან განაპირობა, რომ აქ უკვე იყო დაკრძალული ი. ჭავჭავაძე. პანთეონი გაიხსნა 1929, ა. გრიბოედოვის გარდაცვალების მე-100 წლისთავზე (1829 ა. გრიბოედოვის ცხედარი გადმოასვენეს თეირანიდან და, მისივე ანდერძის თანახმად, მამადავითის ეკლესიის ეზოში დაკრძალეს). პანთეონის კეთილმოწყობისათვის შეიქმნა საზ. მოღვაწეთა (ი. ჭავჭავაძე, შ. დადიანი, გ. ლეონიძე და სხვ.) სპეც. საბჭო, ჩატარდა ტექ. სამუშაოები (ტერიტ. ტოპოგრაფირება, შედგა გენ. გეგმა, ამოიყვანეს საყრდენი კედლები, მოეწყო ტერასები, აღადგინეს ძვ. ძეგლები, საფლავის ქვათა წარწერები და სხვ.). საბჭოს გადაწყვეტილებით დიდუბის პანთეონიდან აქ გადმოასვენეს გამოჩენილი ქართველი მოღვაწეები. მთაწმინდის პანთეონში დაკრძალული არიან XIX_XX სს. მწერლები და

ხელოვანები: ა. გრიბოედოვი (1829), ნ. ჭავჭავაძე (1857), დ. ყიფიანი (1887), ი. ჭავჭავაძე (1907), ა. წერეთელი (1915), ვ. აბაშიძე (გადმოსვენებულია 1926), ო. გურამიშვილი (1927), ნ. ნიკოლაძე (1928), დ. ერისთავი (ნეშტი გადმოსვენეს კალოუბნის ეკლესიიდან 1929), დ. კლდიაშვილი (1931), ზ. ჭიჭინაძე (1931), ა. თუმანიშვილ-წერეთელი (1932), ვ. ბარნოვი (1934), ვაჟა-ფშაველა, ნ. ბარათაშვილი, ი. გოგებაშვილი; (1935, 1938, 1940; სამივეს ნეშტი გადმოსვენეს დიდუბის პანთეონიდან), ს. დოდაშვილი [გადმოსვენეს ვიატკის (რფ) სასაფლაოდან 1994], შ. დადიანი (1959), გ. ტაბიძე (1959), ლ. ქიაჩელი (1963), ი. გრიშაშვილი (1965), გ. ლეონიძე (1966), ს. ჩიქოვანი (1966), ო. ჭილაძე (2009), ნ. დუმბაძე (ნეშტი გადმოსვენეს საბავშვო ქალაქ „მზიურიდან“, 2009), ა. კალანდაძე (2008), მ. მაჭავარიანი (2010), ჭ. ამირეჯობი (2013), ბ. ბრეგვაძე (2016), ჯ. ჩარკვიანი (2017), რ. გაბრიაძე (2021), ლ. გუდიაშვილი (1980), ს. ზაქარიაძე (1971), კ. მარჯანიშვილი (გადმოსვენებულია თბილ. ოპერისა და ბალეტის თეატრის სკვერიდან, 1964), ი. ნიკოლაძე (1951), ი. ფალიაშვილი (1934), ა. ხორავა (1972), ა. ერქომაიშვილი (2021). მეცნიერები: ნ. ბერძენიშვილი (1965) ი. ვეკუა (1977), ე. თაყაიშვილი (გადმოსვენეს დიდუბის პანთეონიდან 2000), ნ. მუსხელიშვილი (1976), ა. ცაგარელი (1929), მ. ჯანაშვილი (1934), ს. ჯანაშია (1947); პოლიტ. და საზ. მოღვაწეები: მ. კოსტავა (1989), ქ. ჩოლოყაშვილი (ნეშტი გადმოსვენეს საფრანგეთიდან, 2005), ზ. გამსახურდია (საქართვე. პირველი პრეზიდენტი გადმოსვენეს ჩეჩნეთიდან 2007), გ. კვინიტაძე (ნეშტი გადმოსვენეს საფრანგეთიდან 2021). პანთეონში დაკრძალულია ე. გელაძე-ჯულაშვილისა (ი. ბ. სტალინის დედა). აქვე კედელში განთავსებულია ი. მაჩაბლის სიმბოლური საფლავი (1998), XX ს. 90-იან წლებში მთანმინდის პანთეონიდან ვაკეში გადაასვენეს ს. თოდრიას ნეშტი, ხოლო კუკიის სასაფლაოზე - ფ. მახარაძის და მ. ცხაკაიას ნეშტები.

2011 წ. 21 სექტ. მთანმინდის პანთეონში გაიხსნა 1937 რეპრესირებულ მწერალთა და ხელოვანთა სიმბოლური საფლავის მემორიალი (ავტ. ნ. მაისურაძე). მემორიალზე აღბეჭდილია ს. ახმეტელის, ვ. კოტეტიშვილის, ე. მიქელაძის, ტ. ტაბიძის, დ. შვეარდნაძისა და მ. ჯავახიშვილის სახელები.

პანთეონის საფლავის ძეგლთა ავტორები არიან მოქანდაკეები: ბ. ავალიშვილი, ე. ამამუკელი, მ. ბერძენიშვილი, ვ. დემუტ-მალინოვსკი, დ. კაკაბაძე, ს. კამპიონი, ი. ნიკოლაძე, ი. ოქროპირიძე, გ. ოჩიაური, ფ. ხოდოროვიჩი და სხვ.

ლიტ.: ბ ა ბ უ ნ ა შ ვ ი ლ ი ზ., ნ ო ზ ა ძ ე თ., მამულაშვილთა სავანე, თბ., 1994; ქართველ მოღვაწეთა ნეკროპოლი, თბ., 1961; Мтацминда, Тб., 1957;

თ. ალიბეგაშვილი

მ. ბაქრაძე